

ИВАН ВАЗОВ

ИЗБАВЛЕНИЕ

chitanka.info

ТОПЪТ ЗАЕХТЯ!

*Мрачни планините,
мрачен е светът,
ужас по горите,
по полята смърт.*

*Майка вика: божже!
Синът вика: вай!
Мъките ни лоши
ще ли имат край?
Братя! Туй страданье
ще да се скрати:
скоро ще захване
топът да ехти!*

*Вдовицата гледа
кървавий си син,
как е жална, бледа —
беше ѝ един.*

*Изднъж тя става,
кълне небеса,
страшен вик издава,
скубе си коса!*

*Майко, за тез рани
друг ще отмъсти:
скоро ще захване
топът да ехти!*

*В тъмните тъмници
стоят сбрани вкуп.
Горко вам, клетници,
мязате на труп!*

Кашлят гърди мъжки,

бърчат се лица,
чуват се въздишки,
дрънкат жезела.

Братя, на душмани
бог ще заплати!
Скоро ще захване
топът да ехти!

Скитаме се ние
по чуждия край,
младостта ни гние,
душа мир не знай.

Тук ни хулят, гонят,
търпим глад и мраз,
тамо сълзи ронят
майките за нас.

Докога изгнанье?
Докога беди?
Ах, кога ще хване
топът да ехти?

Чака, чака роба
дано да съзре,
стареца при гроба
не иска да мре.
В миг по воля божя
Север затреця,
роба грабва ножа,
всичко закипя...

И старий се люшна,
радостно умря,
като си прошушна:
топът загърмя.

Април 1878

ОДА НА ИМПЕРАТОРА АЛЕКСАНДРА II ПО СЛУЧАЙ ПЪРВИЯ МУ ТРИУМФАЛЕН ВХОД В БУКУРЕЩ

Царю!

*Днес, като в земя ни
идеш с слави и с гърмеж,
та на грозните тиранни
удар грозен да дадеш;*

*днес, като въз нас сияе
твойто царствено лице
и от радост веч играе
всяко българско сърце;*

*днес, като във тебе видим
нашите сбъднати мечти
и ще скоро да съзидим
храм над вражите кости;*

*като майка развълнуван
и незлобен кат дете,
ида и теб принос струвам
тез трептещи стихове.*

*Знам, че твойта лъчезарност
да опиша нямам мощ
и такава благодарност
да изкажа слаб съм йощ;*

знам, че бледно ще възнея

*хубостта на тоя час,
че за тая епопея
трябва Омир, Пушкин, Тас;*

*ала как ли да немея
при възторг такъв голям?
Аз реших да го излея
както мога, както знам.*

*Тъй, кога на изток пресен
слънцето от горский връх
яви своя лик небесен —
птичето го среща с песен,
а цветето — с дъх!*

I

*Защо племената учудени тръпнат?
Каква вест голяма смути ги сега?
Коя слава думат, чие име шъпнат
днес всичките уста и всички сърца?*

*За първи път иде към тия брежища
такъв монарх славен, с такваз славна цел,
за пръв път в небето, в простора се вижда
тъй гордо да фърка двуглавий орел;*

*за пръв път вселената смаяна гледа
един цар да тича на бой да се бий,
не корист, не слава да дири с победа,
не иго да туря, а да го разбий!*

II

*Души свети, жални на толкоз девици,
без жал покосени в най-младата връст,
на толкова майки, деца, мъченици,
издъхнали в пламък, умрели на кръст;*

*вий, ангели тайни, вий, жъртви славянски,
що пълните с вопли всяк дол и всяк лес —
сестри упоени, вий, музи балкански,
към вас се обръщам, вдъхнете ме днес!*

III

*Царю мой! Ти идеш с разкрити обятия,
със твоите герои, със твоите орли,
свободни да сториш горките си братя,
с един мах да смажеш тираните зли.*

*Ти идеш, кат пръскаш надежди, цар сяен,
и толкоз шум, радост, светлик и заря,
тъй, щото цял изток помисли замаен,
че слънцето тоз път от север изгря!*

*Да, слънце! Но слънце, що води по себе
трескавици, бури, де правда кипи
и злото наказва, и гнилото треби,
и робски вериги с жара си топи!*

*Царю мой! Видях те, кат идеше красен
всред блясък и слава, всред гръмот и шум,
с тоз лик благороден, с тоз поглед горд, ясен,
що вечно остават в човешкия ум!*

*Царю! И когато вървеше възфалян
всред рой генерали, всред куп князове,
приветствуван шумно в тоз ход триумфален
от хиляди уста, сърца, гласове;*

*когато народът край теб се валеше
обаян, гологлав, със почит и страх,
и китки фърчаха, и въздух ехтеше —
затулен в тълпата, аз тихо сълзях!*

*Аз плачех!... Защото в света думи няма,
с които възторгът да се изрази,
защото таз радост, таз радост голяма
излива се само в горещи сълзи!...*

IV

*Теб бог ти предаде съдбината наша,
Русия — завета си славен и свят,
ти идеш да смесиш в горчива ни чаша
небесна услада при многото яд.*

*Ти знамето вдигаш за светла идея
и нищо не плаши ти дивний полет,
борбата гигантска ти сам предприе я,
що нявга подкачи полвината свет.*

*В епохите няма момент по-умилен,
в исторъята няма по-доблестен лик,
от Цезаря ти си по-славен и силен
и от Александра ти си по-велик!*

*Какво те сториха? Превзеха царствата.
Царю! Ти сто пъти по-горе стоиш:
ти ведно с царствата владейш и сърцата,
те туряха узи, а ти ги трошиш.*

*Затуй вси корони, престоли и слава
бледнеят, тъмнеят пред твоя венец,
затуй вси тирани „колос“ те кръщават,
затуй вси народи зоват те отец!*

*Затуй на гласа ти гръмовен, магичен
милъон души стават за тебе да мрат,
затуй във гнева си, Перуну приличен,
със своята сила изпълняш светът.*

Ти дума пришушнеш — оковите падат,

ти махнеш с ръката — трепери Елбрус,
ти вежди намръщиш — бледней Цариградът,
ти тупнеш с крака си — навред става трус.

v

Царю, величай се! Кой с тебе е равен?
Зад теб е Русия, пред тебе е бог,
ръката ти ѝ мощна и подвигът — славен,
за твойта сполука целта ти ѝ залог!

Царю, величай се! Желай ти певеца,
през който въздишат милиони сърца,
на таз епопея да склучиш конца
с кръвта, що се пише на твоите деца;

да видиш по-скоро там, там през Балкана,
орлите ти бурни на юг да летът,
България волна и смазан тирана —
на толкова жъртви да видиш плодът;

да видиш да има потът свойта сладост
и майката — щерка, и мъжът — жена,
и черквата — святост, и хижата — радост —
да има свобода и в нашта страна;

накрай — между братя да няма веч делба,
един вожд да имат, един същ олтар
и двайсет народи от Босфор до Елба
да поздравят скоро Славянския цар.

Юни 1877

НИКОЛАЙ НИКОЛАЕВИЧ

I

*Нивга пленник не дочака
с повеч радост своя Спас,
нивга майка не заплака
толкоз сладко до тоз час!
Нивга толкоз силно роба
от възторг се не плени,
нито Лазар, кога в гроба
зачу думата: „Стани!“
Както в тоз ден България,
майка жалостна, в беда,
кат на страшна си робия
края чаканий видя.*

II

*Добре дошъл, княже славни,
с меч обнажен във ръка;
добре дошъл, воздо главни
на най-храбрата войска!
Поздравлявам те със песни,
както славеят денят,
с думи искрени и честни,
от сърцето що текат —
от страна на вси, що плачат;
от вси майки, пълни с жал,
от сюрмахът, от орачът
казвам ти: добре дошал!*

III

Не можеха тиран бесни
чужденците да спасът
и със викове несвестни
да отложат божий съд.
Кипна веч света Русия
и двуглавият орел
над сестра ѝ България
се разкрили горд и смел.
Но враг рече: „Туй е глума!“
„Стой!“ — извика Албион.
Царят думата издума
и ти мина Рубикон.

iv

Княже храбрый, ти поведе
тези ратници безброй
къмто слава и победи,
гладни за мъст и за бой.
Една мисъл тях ги сгрява,
една цел ги движи тях
и сам бог им сила дава
на смъртта да гледат с смях.
Ах, за нашто избавление
идат с песни и гърмеж!...
Майко, падни на колене!
Старче! Можеш да умреш!

v

България те посряща
отдалеко с цветове.
И под твоите крила праща
буйните си синове.
Виж ги, те са пълни с младост,
както нашите гори,
на лица им свети радост,
но в душа им яд гори;

*и към битката опасна
с песни ще летят без страх,
че борбата е прекрасна
и че царят е със тях.*

VI

*Скоро в ордите погански
ти ще всееш страх и смрът
и орлите росиянски
към Балкана ще летят.
Там ще наидеш хора прости
и ужасен вид такъв:
по нивята людски кости,
по хълмите черна кръв.
Там ще видиш моите братя
със изсъхнали лица,
но с разгърнати обятия
и със пламенни сърца.*

VII

*Тогаз над врага уплашен
съд направи лют и бръз,
бъди като буря страшен,
неумолим като Мъст!
Княже! Сам бог придружава
подвига ти тоя час!
На Русия ти дай слава
и свобода дай на нас!
Та при Тунджа, Вит и Струма
волен българин да трай
и детето, щом продума,
твоята слава да познай!*

Букурещ, 10 май 1877

ЦАРЯТ В СВИЩОВ

*Лей се, Дунаве славянски,
в тия прелестни хълми,
лей се ти, поток гигантски,
лей се, радостно шуми!*

*Ти от векове тук стенеш,
с кръв и сълзи се залян,
шумиш, пляскаш и се пениш
като свързан великан.*

*Колко скърби са мръзили
твойто къдраво чело;
колко жъртви са покрили
твойто, Дунаве, легло!*

*Но падна тиранът бесен...
Шуми, Дунаве, шуми
и подобно мойта песен
тон по-ясен приеми!*

*Лей се, влачи под небето
триумфални си вълни,
бързай, кажи на морето
що си видял в тия дни!*

*Въз бял Дунав се протака
нов и чуден мост
и Свищов омаян чака,
чака славен гост.*

Александър самси иде,

нашият татко драг,
да посети и да види
българския бряг,

дето паднаха със слава
руски синове,
дето робът волен става
след пет векове;

за да види как честито
народът живей
и над игото разбито
празнува и пей.

И в града е всичко живо,
всичко е на крак,
всяко сърце е щастливо,
всеки поглед — драг.

От тирана, от злодеят
никой няма страх,
пряпорци се волно веят —
кръстове по тях.

Накрай града едвам сварят
с трепетна душа,
вик се чува: „Царят, царят!“
Ей го, прилетя!

Красен, горделив кат ляндр
в полски цветове,
появи се Александър
всред куп князове.

Гледат, гледат и не верват...
Млад, голям и стар
свалят шапки... потреперват

пред Северний цар.

*Всички сърца затуптяха.
Царят приближи:
всички очи се наляха
с радостни сълзи.*

*Ала той умилно, даже
гледа ги засмен,
кат че иска да им каже:
Елате към мен!*

*И народът поздравява
своя цар велик
и небето заехтява
от радостен вик.*

*Старците от умиленье
ронят сълзи там,
други падат ка колене
във възторг голям.*

*И девойките напети
дават му цветя,
и цалуват му ръцете
малките деца.*

*И майките там повдигат
рожбите си с жар,
и го сочат, и им викат:
вижте наший цар!*

*А пък царят, като гледа
как народ милей,
като баща между чеда
тихо сълзи лей.*

Август 1877, Свищов

ЮЖНОСЛАВЯНСКА СОЛИДАРНОСТ

(По случай на изваждането в Белград от сръбските власти на 50-мина българи-бунтовници из парахода „Радечки“ в 1876 г., които българи австрийците откарваха да предадат на Турция.)

Прийте мойто чисто, горещо поздравление,
о, внуци на Душана, о, братя наскърбени!^[1]
Вий чувства по-достойни^[2] явихте къмто нас.
О, вий сте нежни братя, покланям се на вас.
Напразно враговете зарадваха се тайно,
че таз вражда минутна у нас бе нещо трайно,
че тя като задуши естествения глас,
дълбока, вечна яма ще тури между нас.
Да, ний узнахме вече как толкоз братя клети
изтеглили сте смело на звяра от ноктите.
О, тоя подвиг прави на името ви чест
и тая братска дружба, коя ни веже днес,
коя се запечата със толкоз кръв пролята
в долините моравски, стана ни оц по-свята!
Светът ви ръкоплесна и господ умилен
над вас благословия изрече тоя ден.

Славянинът разбра веч след опити горчиви,
че сговорът е сила; че ний не сме щастливи,
когато брат ни плаче, нито сме волни ний,
когато той е вързан и в черно робство гний;
че всичко общо нам е, че българи и сърби
една съдбина имат, едни тегла и скърби;
че тях закон върховен ги е сродил и слел,
един тиран да гонят, една да стигат цел
и в себе си да търсят най-вярната забрана.
Туй грешно равнодушье, тез глупави вражди

*отвориха зла пропаст за нашите деди.
Кой знай що би станало, ак' таз идея сгряна
би влязла в Симеона, пламнала би в Душана?
Ако да бяха слели тез братски племена,
поцепени, враждебни, без цел, без светлина,
в едно тело велико, под същи знамена?
Съдбината на Изток каква ли днес била би
и силата славянска до кой предел дошла би?
Но техните погрешки да бъдат нам урок.
Единството е сила, разколът е порок,
кой рано или късно към гибел вярна води
и силните държави, и слабите народи.*

*Отвърст обиколени от лоши врагове,
коя ръка ще нази заварди, отърве
от техний удар грозен и злоба нам позната?
Къде да черпим сила и храброст във борбата
освен във наште гърди, освен в самите нас?
Славянска солидарност! Гореща братска свърз!
Това да й нашто знаме и нашата девиза!
Туй щит е, който нищо не може го прониза...
Без нея ний сме крехки кат летни класове,
които се прегъват от всички ветрове;
без нея враговете на нас ще зъби точат,
а с нея ний ще бъдем и силни, и за почит.
Тя нам е крепост здрава, що в всичките борби
ни крупове, ни мълний не могат я разби.*

Декември 1876

[1] Наскоро току-що се бе прекратила нещастната за Сърбия война с Турция. ↑

[2] През време на самата война сърбите, както е известно, третираха много небратски и враждебно дошлите тям на помощ български доброволци. ↑

РАЗХОДКА ДО БАНЯСА

(Село на половин час разстояние от Букурещ)

(ПОСРЕЩАНЕТО НА РУСКИТЕ ВОЙСКИ)

— Да идем да видим войските на царя!
— Да идем — със радост каза ми другаря.

Тръгнахме. Ден красен. От синият свод
пролетното слънце пръскаше живот
и светлост, и радост по цяла природа.
Из улици градски шумеше народа.
Стигнахме „шосето“^[1]. Април-чародей
всичката си хубост щедро тука лей.
Птички чуруликат в листата зелени,
славеите пеят в страстно упоенье
любовни си химни в тъмний дърволяк.
Небето е синьо и въздухът — благ.
В сенките приветни, с накити богати
мяркат се красиви вили и палати,
при зноеве летни приюти на хлад
и на покой весел за охолний свят.
По-далече гледам равнини засмени
и градини полски пъстро насадени,
де българский потен, беден градинар
във мразове, в киши, под слънчовий жар
с земята се бори да наиде прехрана
за жена, за дяца и дан за султана...
А зад тях на север в мъглявий простор
се мяркат недвижни и спират ни взор,
в облаци покрити, сините Карпати.

Поля, мене чужди, гори непознати,
цъфтете, цъфтете под тоз небосвод!
Вий пълни сте с хубост, обилни сте с плод,
вам нека се радват, нека ви обичат...
Децата ви нека рай да ви наричат...
Цъфтете, цъфтете, прекрасни страни!
Но вашият вид ясен не може плени
тогоз, кой е расъл във раят славянски,
тогоз, кой е дишал въздуха балкански.

Мила Българио! Хубава си ти!
В тебе всичко зрее и всичко цъфти...
Твоите долини чисти, плодородни
имат в себе всички прелести природни.
Божата десница щедро награди
с дарове най-скъпи твоите гърди;
плугът, кой те пори, потът, кой те кваси,
даряваш ги щедро, кат майка деца си.
Пътувал съм ази по тебе навред
и навред прекрасен беше твоя глед!
Скитал съм край твоите брегове засмени,
що ги прохлаждава Дунава студени,
ходил съм при Струма, коя тихо пее,
и в местата, дето Марица се лее;
виждал съм отблизо твоите скали
и твоите балкани, и твоите орли.
Хубава си, земльо, и благословена
кат градина цветна, кат жена засмена,
всичко в теб е пълно с плод и благодат,
хълмите ти — с грозде, горите ти — с хлад,
полята ти — с ниви, гърдите ти — с щедрост,
реките ти — с злато, небето ти — с ведрост,
селата ти — с радост, с хора и с моми,
градините — с рози, а те — с миризми:
теб всичко е дала светата природа!

Едно само нямаш... Ох, нямаш свобода!

„Идат!“ Аз стреснах се. От ближния хълм
вятърът принесе топоти и гръм.
Прах гъстък вдигна се. Към нази препуска
с пряпорци развети конницата руска...

Аз гледах, аз гледах. Те идеха там!
От радост, вълнение поимах едвам...
Сърце ми безумно в гърдите туптеше,
чувство едно тайно душа ми мрачеше,
тъй как се премрежват нашите очи
утром, кога зърнат първите лучи,
тъй как кога срещнем на прага си прости
от много години очаквани гости.
Те идеха с песни на врани коне!
(Като че на сватба, а не на клане.)
Русите! Това са, аз си хоротувах,
за кои мечтаех, за кои сънувах,
за кои народа плачеше до днес
и с вяра търпеше страшната си чест;
кой в своите скърби сладко се тешеше,
името им само като споменеше,
и всред толкоз мъки, мрежи, изпитни,
нито на миг своите чувства не мени.
Заветната вяра, дори господ чу го,
едно поколение връчваше на друго;
на кои в ума си, малки оц деца,
виждахме със трепет мъжките лица;
за които вечер (о, как сладко беше!)
баба ни във къта, като ни сбереше,
с разкази чудесни душа ни пленеше.

Те идеха стройно и пееха там.
И тяхната песен като в някой храм
се пръскаше гръмко вред под небосвода
и лейше в гърдите мисъл и свобода.

.....
*И завчас в ума си като в лудория,
кървава и страшна видях България,
покрита със рани, покрита с позор,
че вдига ръце си към синий простор!*

.....
*И кат си представих дългото чернило
и нашто безчестно и скотско теглило,
майчините сълзи, братовата скръб
и на моят татко посинелий гръб...
И кат си преставих тия мъки черни,
ужаси нечути, ядове безмерни,
изгото отвътре и срамът отвън,
Перущица в кърви и Батак в огън;
и като изглеждах тез войни отбрани,
тез конници горди, на война призвани
под същото знаме, под същия закон,
от Урал, от Волга, от Двина, от Дон,
борци неуборни, силни и високи,
със сулици дълги, със шашки широки,
с шапки накривени, с развяна коса,
с радост във очите, с песен на уста;
и кат гледах тия силни ескадрони
улани, хусари, войнствени драгони,
на степите дяца, родени за бой,
волни кат небето, буйни кат порой,
и като помислих, че всичките тия
идат да умират зарад България,
и кат си помислих, и като гледах
всичко туй — плаках!*

Букурещ, юни 1877

[1] Дълга сенчеста алея на север от Букурещ. ↑

ЧЕРНА ГОРА

I

*Земя черногорска,
уважавам те,
земя бедна, горска,
земя туркоборска,
поздравлявам те!*

*Поздравлявам твоите
голи висоти,
горите, усойте
и във тях геройте,
що ги раждаш ти.*

*Бедна си, безродна,
скръбна си на глед,
дива, непроходна —
ала си свободна
земя в този свет.*

*Във тебе не бляят
безбройни стада,
рози не виреят,
гроздове не зреят
по твоите бърда.*

*Златната коприна,
в теб не става тя,
кат мойта родина
ти не си градина,
пълна със цветя.*

*Нищо не те кити!
Тук само цъфтят
лаври по скалите,*

*колкото момите
венци да сплетат!*

II

*Градове богати
ти ги не владейш,
с монументи злати,
с мраморни палати
ти не се гордейш.*

*Но всяк връх, уся
и всяка скала
показуват броя
на толкова боя
и славни дела.*

*Теб те не смръсява
ни тиран, ни роб.
Врагът в теб не влява,
влезне ли — тогава
ти му ставаш гроб.*

*Турчина трепери
от ужас, позор,
колчем с теб се мери.
И вечно се пери
снежний Дормитор!^[1]*

III

*Нивга не ще ида
в родната земя
на славний Пелида,
де на Леонида
почива праха —*

*та с глас тих и жален
да прикажа там
наший бит страдален,
наший бунт печален,
наший яд голям;*

защото гласа ми,
ако бъде чуто
и из гроба стане
със своето знаме
някой герой лют
и поглед сърдито
в мене като впий,
с дума гръмовита
той грозно попита:
„Колко бяхте вий?“

IV

Но ти, земя бедна,
на такъв въпрос
няма да си бледна:
да дадеш си вредна
ответ горд и прост.

Ти можеш показва
твоя народ гол
без срам, без омраза
ти можеш му каза:
„Имам Вучи дол^[2],
двайсет Термопили
имам аз до днес!“
И пред твоите сили
би се зачервили
Спарта, Ахилес!

V

Живота ти ѝ жалък,
суров имаш лик,
корав имаш залък! —
Но ти, народ малък,
си народ велик!

Букурещ, юни 1877

-
- [1] Височайши планински връх на границата на Черна гора. ↑
- [2] Местност, в която току-що бяха спечелили черногорците една славна победа над турците (1876 г.). ↑

ЗДРАСТВУЙТЕ, БРАТУШКИ!

— Мамо, мамо, я ги виж!
— Що е? — Идат, погледни ги.
С пушки, с саби... — Що стоиш?
Скоро, чедо, поздрави ги!
Тях ги бог прати насам,
да помагат, чедо, нам. —
И детето дава крушки
на солдатите без страх
и крещи на тях:
здравствуйте, братушки!

Генералът кат орел
ескадроните повежда,
а орачът се запрел
и омаян ги изглежда:
чини му се, че е сън...
Изведнъж с туптенъе, с звън
приближават кат вихрушки.
Той си шапката свали
и ги поздрави:
здравствуйте, братушки!

Шипка! Шипка! Гръм се чуй.
Гурко мина планините!
Радост, чудо беше туй!
И на Тракия момите
срещат храбрите борци
и покриват със венци
техни глави, коне, пушки...
И кат стискат им ръце,
викат от сърце:

здравствуйте, братушки!

*Как са горди тез момци!
Един казак варди, гони
хиляди злодей, крадци —
цели турски легиони.
И народа с лик засмен,
като гледа вече в плен
тия полкове хайдушки,
на казаците добри
тъй благодари:
здравствуйте, братушки!*

Русе, 1878

ЛУИЗА

*Прекрасна, лепа е Луиза.
Ти би казал, че бог самси
земята ни да украси
най-милият ангел си хариза.*

*Очи ѝ, дето страст пламти,
кат южното небе са сини,
на нейни бузи ти се чини,
трендафил румен че цъфти.*

*Кат нея друга хубавица
едва ли има в тоя свет...
Но нивга гордият поет
не ще обикне таз девица.*

*Кога приказува с устца,
що кичат бели маргарити,
то нейни думи сладовити
омайват всичките сърца.*

*Във нея греят чувства нежни
и поетически мечти
и пламенно сърце тупти
под тия гърди белоснежни.*

*Но моя род е странен ней
и мойта родина премила:
тя в други край се е родила,
за други небеса милей.*

Тя с хладнокръвие ме слуша,

*„България!“ кога рече,
кога сълзите ми течат,
тя не скърби и не въздиша...*

*Що думам? Моят скръбен зов
в душа ѝ отзив не намира
и туй, що пълни ме с любов,
тя тайно може би презира!*

*И нека красна е она
и сини очи нека светат
на бяло лице, но поетът
не ще обикне таз мома.*

ЦАРЯТ В БЯЛА

*Сред селото, на поляна,
гайдата пищи
и хорото се зафана,
буйно се върти.*

*Моми скачат пременени
с пролетни венци,
до тях с шапки накривени
младите момци.*

*Пред хоро (каква картина!)
царят е на трон.
В тая весела дружина
весел е и он.*

*И пред него селци прости
стоят прави там:
царят им дошъл на гости —
празник е голям!*

*Те се чудят, те очакват
що ли ще рече!
Доживяха, за да видат
царското лице.*

*Ала той им дума: „Братци,
седнете и вий!“ —
Всички сядат. Всяко сърце
сладко в гърди бий.*

Те в ума си бога фаят

*и всички наред
си чибучките запалят,
кат пред своя кмет.*

*Той ги гледа, той ги пита
с глас приветен, тих
и за хора той ги счита,
става равен с них.*

*И в очи им се набират
сълзи в тоя миг,
и се чудят как разбират
неговът език.*

*Гайда ручи и момите.
скачат, рипат с смях,
и провикват се момците
весело до тях.*

*И при тия прости хижи,
при тоз весел звук
цар забравя слава, грижи,
трон и Петербург.*

*А пък селци се подръпнат
и другар с другар
се поглеждат и си шъпнат:
„Колко харен цар!“*

Свищов, август 1877

(Историята и подробностите в това стихотворение са истински!)

ПОГРЕБЕНИТЕ СОЛДАТИ

*Във хладната земя
и тримата сложиха,
в един ги трап зариха.
Почиват те сега
почивка вечна, тиха.*

*Почиват тоя час
без яд, без шум, без злоба
при пепелта на роба
и никой роден глас
не им смуцава гроба.*

*Над ровката им пръст
се никой не подсети
да бодне китка цвете,
нито за спомен кръст —
над техни кости клетки.*

*От кой ли край далек
съдбата ги доведе
за бран и за победи,
та в тоя гроб навек
те станаха съседни?*

*От кой ли небосклон!
Дали от Кавказ славни?
От степите ли травни?
От тихият ли Дон,
с вълни дълбоки, равни?*

И може би за них

*сърца туптят горещи
със грижи и надежди
под някой покрив тих
и плачат черни вежди.*

*Бащата е на бой,
а майка на детето
показва юг, небето
и шушне: „Там е той!“
с въздишка на сърцето.
.....*

*Но спят те в хладен сън
безвестни и бездомни,
печални, неми, скромни
и няма кой навън
за тях да си напомни!*

Август 1877, Свищов

ГОЛГОТА

I

*Войната следва още,
опасна, тежка, зла.
Враг врага маломощи;
тук войни, тамо вожди,
легнали по поля.*

*Мъгла над боя плува
и пушките гърмят,
и смърт бесней, върлува,
и жертви си целува
в ехтежът на димът;*

*и кръв ручи гореща
из хиляди гърди,
но воин страх не сеца
и яростно посреща
по-новите беди.*

II

*А тук — пушкала адски
се влачат и трещят
по улиците градски:
на звяра азиатски
те носят страх и смърт.*

*Вред сулици казашки.
Вред пушки, щикове.
Тук дрънкат тежки шашки,*

там песни чуйш юнашки,
мълви, шум, виковете.

Отде са тия войни,
тез редове, тоз рой
от хора неспокойни,
тез припаси безбройни,
таз буря, тоз порой?

Защо се тука сбират
от края на светът,
вълнуват се, умират
и изново извират,
готови пак да мрат?!

Да! Силната Русия
дошла е тоя път
кат друг един Месия
с кръвта си от робия
да отърве светът.

Гърмежът се пронесе!
Борбата закипя!
Борбата пак възкресе:
тя вчера бе, тя днес е
и утре пак е тя!

Да, таз борба голяма
на средний оня век,
на кръста със исляма,
по-люта, по-упряма
почна се пак със ек!

И силний страна взима
на тоя, кой е слаб,
и паднали поднима,
и рицари пак има

в тоз век бездушен, сляп!

III

*Селата изгоряха
по нашата земя,
юнаците измряха,
за нази няма стряха
под тия небеса.*

*И майките безсилни
паднаха мъртви, ах,
под удари безмилни
дечицата безкрилни
издъгнаха от страх.*

*Теглила и мъчила
в земята ни растат!
О, майко моя мила!
На страшните бесила
девойките висят!*

IV

*О, боже! И когато
помислиш отегчен
във кой сме час и лято,
че туй е днес познато,
че става по бял ден;*

*кога помислиш в себе,
че таз земя без ек
под пепел се погребе,
че тоз народ се треби
във деветнайстий век;*

*че в тоя миг, додето
един свещен народ*

за нашто племе клето
си жъртвува сърцето
и своята кръв и пот;

на тия кръволейци,
на тая дива сган,
на тия зли злодейци
самите европейци
им точат ятаган!

Че дор пици покрусен
народа ни в беда,
там някой мъж изкусен,
там някой Джон Бул гнусен
се смее от душа;

че да държат илоти,
да има кой за тях
да гний и да работи,
на хиляди Голготи
осъждат ни без страх;

то ти се питаш жално:
в тоз блясък и прогрес,
в туй време тъй похвално
защо сърцето ѝ кално
и правдата без чест?

Две хиляди години
все робство, все разврат!
Светът във подлост гине,
напред не щя да мине —
все удря нанаяд!

Светът е във зараза!
Да, оня гений свят,
кой нявга без омраза

*„Обичайте се!“ каза,
ах, още е разпят!*

Свищов, септември 1877

НЕ ВЪЗДИШАЙ!

*Не въздишай, не наричай,
не плачи за него ти,
сълзи от мен не извличай
и душа ми не мъти!*

*Зная ази: той загина
с мъченически конец,
че тоз свят ми е чужбина
и че нямам веч отец.*

*Що не бе жив, за да гледа,
да се радува със нас
на таз хубава победа,
на тоз хубавия час!*

*Но умря той сред Балкана
без надежда, без лучи
и със вяра разлюляна,
и с отворени очи,*

*без да има кому тамо
свойта скръб да предаде,
без да има кой снага му
с гроб студен да почете.*

*Тежка жъртва беше тая!
Но за нея не скърбя —
сила нямам да роптая
против общата съдба.*

Не въздишай, не наричай,

*ти за него не плачи,
грешни сълзи не извличай,
ох, из моите очи!*

1877

ПАДНА ПЛЕВЕН!

*Падна, падна в грозен бой!
Турска сила съкруши се,
полумесец помрачи се —
няма веч да светне той!
Българийо! Възликувай!
Мир славянски, тържествуй!*

*Ей орелът пак хвърчи
над сразените тирани,
ни прегради, ни балкани
веч не могат му пречи:
облака, във кой се блъсна,
руский гръм го вече пръсна.*

*Бе забравил турчин звяр,
че със бога в борба влазя,
че Русия се не сгазя,
че тук руският е цар;
че е трясък, а не глума
Александровата дума!*

*Той си каза: „Победих
аз жените и децата;
руси идат на борбата,
ще ги победея и них.
В тия дупки ще ги срещам,
във тях храбър се усещам!“*

*Ето го, че лази в прах!
В прах! Защото руский воин
в боя влазя с лик спокоен,*

*смъртта среща я без страх
и врагът едвам съгледа,
той крещи: „Ура! Победа!“*

*Бомби, крупове и плам,
всички ужаси на ада
той презира ги — и пада;
страх го е от бяг и срам!
Защо иде, той разбира
и мре, лаври кат събира.*

*Бойни гръмот, рев и шум
нему музики се чини.
Покрай крепост ако мине,
той прегръща я със щурм
в мрак, във студ, в мъглата гъста
кат любовница през кръста.*

*Де тоз грозний, кървав стан?
Де тез сили, сган, пушкала?
Всичко падна като хала
и Осман паша е в плян!
И тирани, и вериги
русин завсегда разби ги.*

*Падна Плевен! Ден велик!
Руска слава навред тича,
Москва с венци се накича
и светът във тоя миг
гледа с душа затрептела
де ще кацне веч орела...*

29 ноември 1877

НАДЕЙ СЕ, БЪЛГАРИЙО!

*Кой знае в тези минути тъмни
дали ще ѝ утре мирно пак,
дали ще бурята да гръмне,
дали ще ѝ ясно, или мрак?*

*Я чуйте, още не утихва
последний на борбата ек
и Марс кръвнишки се усмихва,
и целий свят стои нащрек^[1].*

*Светкавиците да разпорят
се готвят мрачния небосклон
и скоро може на Босфорът
да екне гръм и бран, и стон...*

*О, родино! О, земльо свята!
Как чудно грее твойта чест!
Я виж, паднаха железата,
кои те стягаха до днес.*

*Надявай се и бодро бивай,
и вярвай в своята съдба,
но знамето си ти развивай:
бъди готова за борба!*

*Готви се, та кога удари
часът за боя страховит,
пред враговете нови, стари
ти да въстанеш с грозен вид.*

С гърди железни с ярост пълни,

*в съюз с орела горделив,
мъсти, гори и хвърляй мълний
и мри с венеца си трънлив.*

*Защото ѝ славно, майко бляда,
когато слабий тича в бой,
когато стъпканий напада
и мъченикът е герой!*

*Ох, теб завиждат зли душмани,
чумерят ти се с яд и бес:
за тях са малко твоите рани,
ти малко кръв проля до днес!*

*На тоя, който те избави,
кат бесни гадове реват!
О, срам! Веригите гнуснави
те изново за теб коват.*

*Не се съмнявай, не унивай,
съмненьето за теб е смърт;
не пъшкай, сълзи не проливай,
сълзите срам са тоя път!*

*Борбата ѝ близко, що бледнееш?
Ти имаш случай, ако щеш,
чрез нея славно да живееш
ил в нея славно да умреш.*

Русе, 14 май 1878

[1] Написано през времето, когато съществуваше страх за война на Русия с Англия и Австрия, които протестуваха против Санстефанския договор. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.